

Vlinders

tijdschrift van De Vlinderstichting
jaargang 34, augustus 2019

Rode heidelibellen
Wachten op wezen

'Vlinders' is het kwartaaltijdschrift van De Vlinderstichting. Het geeft informatie over vlinders en libellen in Nederland.

ISSN 0923-1846

Redactie

Jurriën van Deijk, Samuelle van Deutekom, Maarten Immerzeel, Louis van Oort, Albert Vliegthart

Hoofd- en eindredactie en vormgeving

Liesbeth van Agt

Omslag

Bloedrode heidelibel

Foto: Albert Vliegthart

Kopij

sturen naar redactieadres, uiterlijk twee maanden voor het verschijnen van het nummer.

Auteurs wordt verzocht alvorens te gaan schrijven contact op te nemen met de redactie.

Druk

Propress, Renkum

Dit tijdschrift is gedrukt op FSC-papier.

Advertenties

liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl

Redactieadres

liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl

Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie en de auteur.

Donateurs

U kunt zich aanmelden als donateur via onze website of uw donatie overmaken op IBAN NL70 INGB 0005 1344 25 t.n.v. De Vlinderstichting te Wageningen. Donateurs (vanaf € 30 per jaar) ontvangen elk kwartaal het tijdschrift Vlinders. Een donateurschap voor het leven bedraagt € 1.000. Giften zijn natuurlijk ook altijd welkom.

Opzeggen kan schriftelijk of via info@vlinderstichting.nl.

Algemeen contactadres

De Vlinderstichting

Postbus 506

6700 AM Wageningen

tel. 0317 - 46 73 46

info@vlinderstichting.nl

Bezoekadres

Mennonietenweg 10, Wageningen

www.vlinderstichting.nl

Volg ons op

Vlinder of libel gezien?

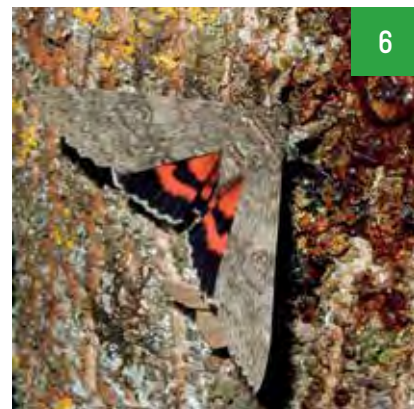
Geef het door via www.telmee.nl.

Vragen over een vlinder of libel? Kijk op

www.vlinderstichting.nl. U kunt uw vraag ook sturen naar vragen@vlinderstichting.nl.

4

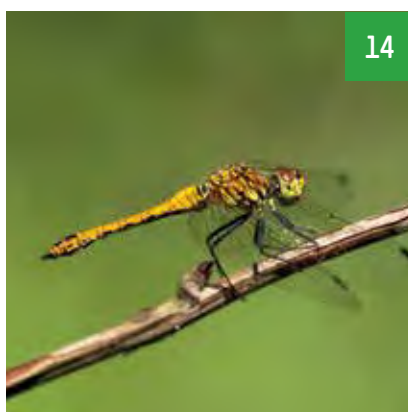
6

8

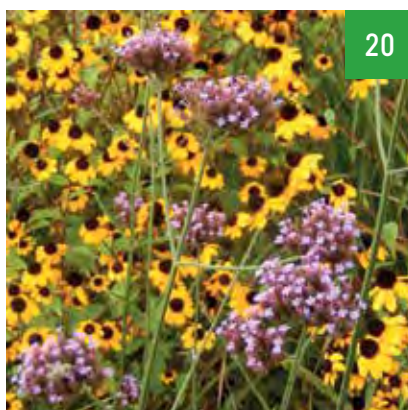
11

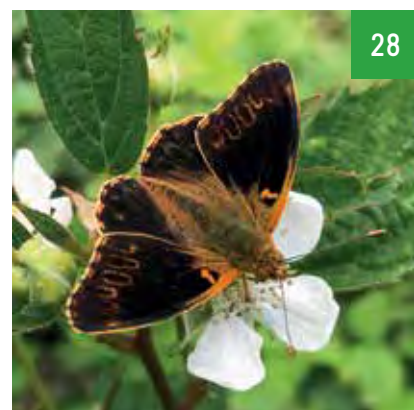
14

18

20

28

Titia Wolterbeek

Beste donateurs,

Hebt u ook zo'n last gehad van jeuk? Ik wel, en met mij veel van mijn collega's. En we zijn niet de enigen, gezien de aandacht voor de eikenprocessierups in de media. De aandacht voor rupsen in het algemeen is daarmee ook enorm, helaas niet in positieve zin. We zullen ermee om moeten leren gaan: voorlopig zal de 'epr' wel gebruik blijven maken van de vele prachtige eiken in ons land.

Ook de distelvlinders vallen dit jaar weer extra op. Overal waar ik kom zie ik ze: soms langsvliegend als een snelle bleekoranje schicht, soms zittend op bloemen, waardoor je het prachtige vleugelpatroon (zowel boven- als onderkant!) kunt bewonderen. Dankzij hen is er op plekken waar meestal weinig dagvlinders voorkomen – zoals in grote delen van het boerenland – toch veel te tellen. Dat is fijn, juist nu we in het kader van het Bodem- en Insecten Meetnet Agrarisch Gebied (BIMAG) samen met de boeren zelf vlinders gaan tellen. In de volgende uitgave van Vlinders leest u daar meer over.

Tot slot: op veler verzoek hebben wij de plastic hoesjes om het blad vervangen door een banderol van papier. Een bijdrage aan de duurzaamheid van De Vlinderstichting!

Titia Wolterbeek
Directeur/bestuurder

PS Het laatste weekend van augustus is weer de Nationale Nachtvlindernacht. Doet u ook mee? Meer informatie vindt u op vlinderstichting.nl/nachtvlindernacht.

Inhoud

Acht op de tien dagvlinders verdwenen Meetnet vlinders	4
Nationale Nachtvlindernacht 2019 - Wachten op wezen	6
Jan van der Made: blijvende aandacht voor vlinders	8
Natuurontwikkeling in de Maashorst - Kansen voor bedreigde vlinders	11
Verschillende tinten rood, één pot nat?	14
Kleurkeur: nieuw keurmerk voor goed bermbeheer	18
Verbena bonariensis - plant uit de vlinder top 10	20
Wetenschappelijk	22
Vlinderportret: dagpauwoog	22
De Vlinderstichting bij Nature Talks - Vlinder- en libellenpresentaties en puzzelen	23
Nieuws	25
Giften, lezingen	26
(Web)winkel	27
Opmerkelijk	28

Acht op de tien dagvlinders verdwenen

Normaliter schrijven we in deze rubriek over recente ontwikkelingen bij dagvlinders, die we putten uit de gegevens van het Landelijk Meetprogramma Vlinders. Ditmaal gebruiken we deze plaats om aandacht te geven aan het dit jaar uitgekomen artikel over de historische trend van vlinderpopulaties in Nederland. Dat stond in april van dit jaar in het gerenommeerde wetenschappelijk tijdschrift *Biological Conservation* en mocht zich verheugen in veel aandacht van de landelijke en zelfs internationale pers.

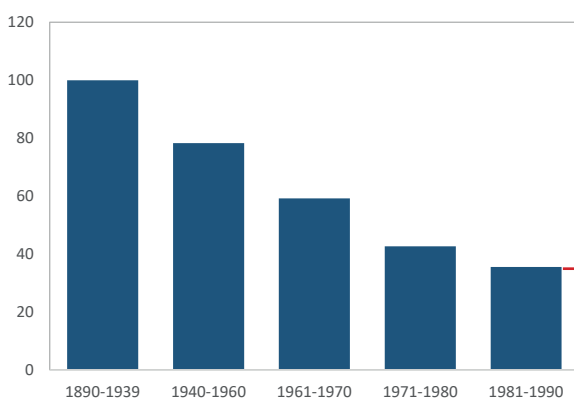
Tekst: Het betreft het artikel 'Over a century of data reveal more than 80% decline in butterflies in the Netherlands'. De boodschap is dat tussen 1890 en 2017 het aantal dagvlinders met minstens 84 procent is achteruitgegaan; 15 soorten zijn zelfs helemaal uit Nederland verdwenen. Dit blijkt uit een analyse van langetermijngegevens, gecombineerd met tellingen uit het meetnet vlinders.

Chris van Swaay
De Vlinderstichting
& **Martin Poot**
CBS

Van collecties tot meetnet

Vanaf 1990 weten we in detail hoe het met onze dagvlinders gaat. Velen van u dragen daaraan bij door te tellen voor het meetnet vlinders. De indicator op basis van de aantallen op vaste routes (CBS et al., 2019) laat zien dat het aantal vlinders met ruwweg 50% gedaald is.

Willen we verder terugkijken dan bestond er nog geen gestandaardiseerd meetnet met vaste vlinder-routes. Wel zijn vlinders in het verleden vaak verzameld voor collecties. Later kwamen er ook gegevens

Figuur 1. 67% afname in verspreiding tussen 1890-1939 en 1990 (op basis van oude verspreidingsgegevens).

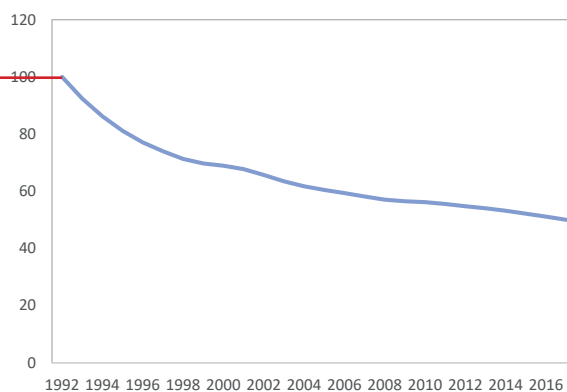
van excursieverslagen en dagboeken bij. In totaal zijn er zo bijna 300.000 waarnemingen van dagvlinders van voor 1990 door noeste vrijwillige arbeid uit historische archieven gehaald, ingevoerd en daarmee beschikbaar gekomen. Door de goede computers van tegenwoordig en met moderne statistische metho-

den zijn deze te analyseren op trends. Voor 71 soorten was het hierdoor mogelijk om betrouwbare historische trends in het aantal bezette 5 x 5 kilometerlocaties te bepalen voor de periode vanaf 1890 tot 1990. Hierbij werd rekening gehouden met veranderingen in de onderzoeksinspanning. De trend in de verspreiding voor alle soorten daalde in die 100 jaar met 67 procent.

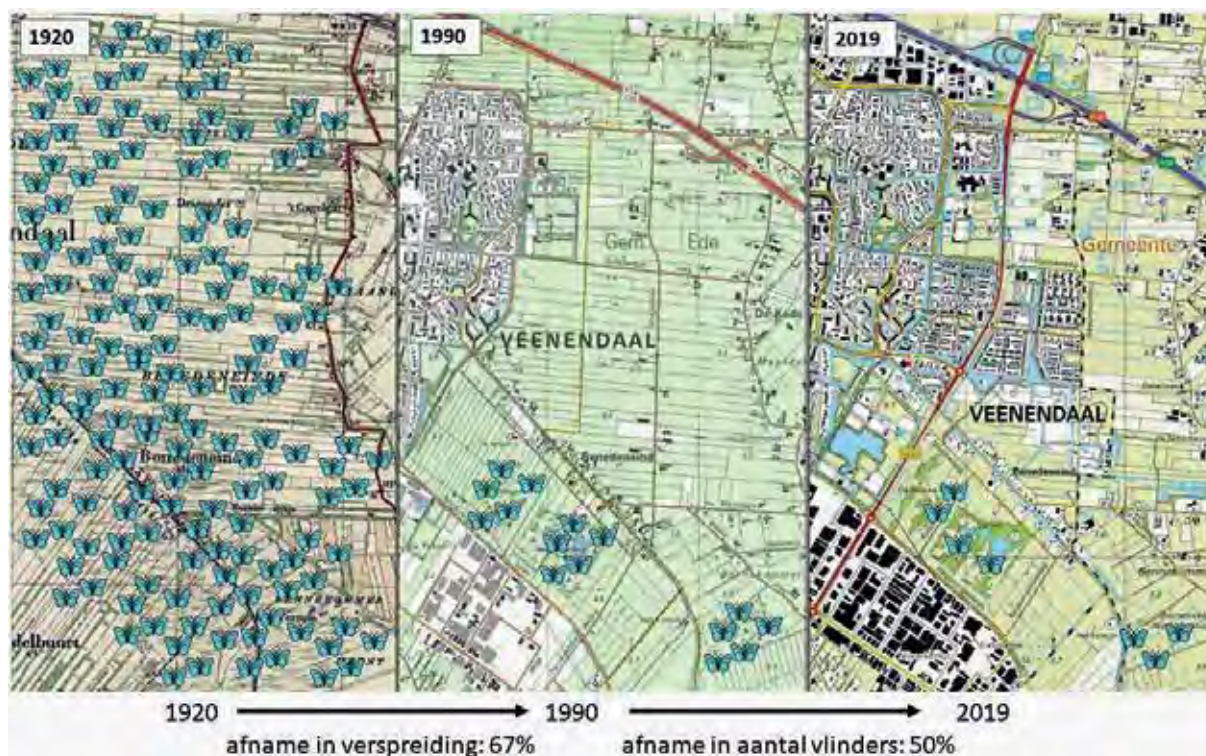
Als je vervolgens deze 'oude' verspreidingstrend combineert met de 'recente' meetnettrend in aantallen, levert dit een geschatte totale daling in vlinderpopulaties op van minimaal 84 procent over de periode 1890 tot 2017. Omdat een achteruitgang in populatie altijd groter zal zijn dan die in verspreiding (bij een populatieafname van 100 naar 10 vlinders is de soort immers nog steeds aanwezig, maar is het aantal individuen aanzienlijk afgenomen) is het aannemelijk dat de afname op populatieniveau nog groter is geweest.

Gras, bos en hei

Kijkend naar de verschillende habitats in Nederland blijkt dat zowel in grasland als in bos en heide de achteruitgang sterk is. De trend in verspreiding van graslandsoorten is recentelijk gestabiliseerd, na een sterke daling tot 1980. Een eeuw geleden waren bijna alle graslanden in Nederland rijk aan bloeiende

Figuur 2. 50% afname in aantal vlinders tussen 1990 en 2017 (op basis van het meetnet vlinders). In combinatie met figuur 1 levert dit een geschatte totale daling in vlinderpopulaties op van minimaal 84 procent over de periode 1890 tot 2017.

Figuur 3. De achteruitgang in beeld via een fictieve soort in een willekeurig gebied. Rond 1920 kwam de soort wijdverbreid voor op de graslanden, rond 1990 was hij beperkt tot de natuurgebieden en nog maar in een derde van de oorspronkelijke bezette hokken aanwezig: een afname in de verspreiding van 67%. In die resterende hokken is het aantal vlinders tussen 1990 en 2019 ruwweg gehalveerd: een afname van het aantal vlinders met 50%.

planten, hoewel ze ook toen al werden gebruikt als landbouwgrond. Sindsdien is de landbouwpraktijk geïndustrialiseerd. Onder invloed van hoge stikstofgiften en grootschalige ontwatering komen graslandkruiden er nu nauwelijks tot niet meer voor. Een kruidenrijkdom die vergelijkbaar is met de situatie van weleer vind je tegenwoordig alleen nog in natuurreervaten.

De trend in verspreiding van bosvlinders nam af tot 1980 en stabiliseerde daarna. De recente uitbreiding van enkele zeldzame bosvlinders (boswitje, kleine ijsvogelvlinder, grote weerschijnvlinder en keizermantel) geeft aan dat de habitatomstandigheden aan het verbeteren zijn, waarschijnlijk gestimuleerd door klimatologische opwarming in combinatie met weer toenemende variatie in de bossen. Voor de vlinders van de heide gaat de achteruitgang nog steeds door. Versnippering en de te hoge stikstofbelasting waardoor de kwaliteit van de vegetatie voor vlinders achteruitgaat, zijn de belangrijkste oorzaken.

Europa

Natuurlijk staat de historische trend van Nederland niet alleen. Ook in andere Europese landen (bijvoorbeeld België, Finland en het Verenigd Koninkrijk) is de vlinderstand sterk gedaald, maar weinig onderzoeken gaan zo ver terug als in het artikel van CBS en De Vlinderstichting is gepresenteerd. In het zuidoosten van Beieren (Duitsland) is op een vergelijkbare tijdschaal (1840-2013) eveneens een sterke afname geconsta-

teerd (van de 117 soorten verdwenen er 46 uit de regio). Een vergelijkbare achteruitgang in soortenrijkdom voor vlinders als in Nederland wordt gemeld in België en het Verenigd Koninkrijk voor de periode 1950-2009. Op Europese schaal laat de Europese Rode Lijst met Dagvlinders voor 1998-2008 veel meer afnemende (31 procent) dan toenemende soorten (4 procent) zien. Ongeveer 9 procent van de Europese soorten wordt beschouwd als bedreigd.

Literatuur

CBS, PBL, RIVM, WUR (2019). Dagvlinders, 1992-2018 (indicator 1386, versie 16, 29 maart 2019). www.clo.nl. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.

Strien A.J. van, C.A.M. van Swaay, W.T.F.H. van Strien-van Liempt, M.J.M. Poot & M.F. WallisDeVries (2019). Over a century of data reveal more than 80% decline in butterflies in the Netherlands. *Biological Conservation*.

Het meetnet vlinders

Het Landelijk Meetnet Vlinders is een samenwerkingsproject van De Vlinderstichting en het CBS, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Dankzij dit meetnet kunnen we de ontwikkelingen in de vlinderstand nauwgezet volgen. Alle hulp en medewerking is welkom. Wilt u meedoen, dan kunt u zich aanmelden bij De Vlinderstichting (info@vlinderstichting.nl) of 0317-46 73 46.

Nationale Nachtvlindernacht 2019

Wachten op weesjes

In het weekend van 30 en 31 augustus vindt voor de vijftiende keer de Nationale Nachtvlinder-nacht plaats. Verspreid door heel Nederland worden excursies georganiseerd om de pracht van deze onderbelichte soortgroep te laten zien. Dit jaar vindt de nacht laat in het jaar plaats en gaat de zon al om half 9 onder. Hierdoor is de activiteit ook toegankelijk voor de minder actieve nachtbrakers.

De maanden waarin we de meeste soorten nachtvlinders kunnen zien, zijn juni en juli. Rond begin juli hebben 286 soorten macronachtvlinders de piek van hun vliegtijd. Eind augustus zijn de meeste zomer-vlinders uitgevlogen, en ligt het totaal aantal aan soorten lager. Rond de nachtvlindernacht hebben namelijk 'nog maar' 86 soorten macronachtvlinders hun vliegpiek. Er vliegen nog wel ruim driehonderd verschillende soorten nachtvlinders, wat de kans op een leuk lijstje vergroot. Toch is er nog een groot verschil tussen deze twee perioden. Omdat het een stuk eerder donker is, komen er al eerder vlinders op het doek af, waardoor de nachtvlinderavond vroeger kan beginnen. Ook het soortenspectrum is in het najaar heel anders dan in de vroege zomer. Voor de afwisseling wordt de nachtvlindernacht dus beurtelings in een van beide seizoenen gehouden.

Lichten

Onder de 86 soorten die tijdens de nachtvlinder-nacht gezien kunnen worden, zitten ook enkele zeer zeldzame soorten in hun vliegpiek, zoals de glanzende marmeruil (*Pseudeustrotia candidula*) of maagdenuil (*Eucarta virgo*). Wanneer de grote zeldzaamheden buiten beschouwing worden gelaten, is er nog steeds kans om ongeveer 64 soorten macronachtvlinders. Hieronder vallen de meer standaard soorten die op licht afkomen zoals de huismoeder (*Noctua pronuba*), zwarte-c-uil (*Xestia c-nigrum*), appeltak (*Campaea margaritaria*) en hagedoornvlinder (*Opisthograptis luteolata*). Maar afhankelijk van de locatie in Nederland vliegen dan ook wel enkele specialistische soorten. Langs de kust maak je bijvoorbeeld kans op slanke groenuil (*Actebia praecox*), roodstreepspanner (*Rhodometra sacraria*) of ligusterstipspanner (*Scopula imitaria*). Op de binnenlandse zandgronden is er juist weer kans op late heide-uil (*Xestia agathina*) of zwartpuntvolgeling (*Noctua orbona*). Zo heeft elke regio zijn eigen leuke soorten.

Weeskinderen

Eind augustus levert ook leuke soorten en aantallen nachtvlinders op smeer op. Het meest zullen de piramidevlinders en vierkantvlekuilen worden waargeno-

men, maar vooral de weeskinderen staan bekend als najaarsvliegers. Het rood weeskind (*Catocala nupta*) was altijd de meest algemene soort van het stel, maar de laatste jaren neemt het karmozijnrood weeskind (*Catocala sponsa*) in aantal toe. Terwijl dit vroeger een soort was die voornamelijk op de Veluwe werd waargenomen, worden er tegenwoordig bijna overal op de zandgronden exemplaren gezien. Misschien is het karmijnrood weeskind inmiddels zelfs algemener dan het rood weeskind. Met heel veel geluk maak je, vooral langs de kust, ook nog kans op het blauw weeskind (*Catocala fraxini*), een soort die in Nederland voornamelijk als trekvlinder wordt gezien.

Mee op pad

Iedereen is welkom om aan te haken bij een excursie. In voorgaande jaren werd er in elke provincie minstens eentje georganiseerd, dus grote kans dat er ook een bij u in de buurt is. De locaties staan op www.vlinderstichting.nl/nachtvlindernacht. Als u zelf een excursie organiseert, kunt u die hier ook zelf aanmelden. Maak tijdens de avond een lijstje van de aantallen en soorten die zijn waargenomen, zodat we aan het einde van het weekend een totaalijst kunnen maken. Voer deze waarnemingen in via telmee.nl of waarneming.nl. Maakt u een verslag van de nachtvlindernacht? Mail het door, dan zetten wij het op onze website.

Tekst:

Jurriën van Deijk

De Vlinderstichting

Jurriën van Deijk

Jan van der Made: blijven

Tita Wolterbeek

Jan van der Made en zijn vijver: "Ik kan er zó een bord 'natuurgebied' bij zetten."

de aandacht voor vlinders

16 jaar geleden ging directeur Jan van der Made (77) weg bij De Vlinderstichting, die hij in 1983 zelf had opgericht. Hij zocht stilte en rust en die vond hij in Drenthe, waar hij nog steeds woont. Titia Wolterbeek, de huidige directeur, en Liesbeth van Agt – vroeger zijn en nu haar assistent – zochten hem daar op.

Je bent inmiddels al meer dan 15 jaar weg bij De Vlinderstichting.

Ja, ik werk al 16 jaar niet meer. Nou ja, ik heb genoeg werk te doen op het erf hier. En ik geniet van het buiten zijn. Bij De Vlinderstichting was het rennen en vliegen, je had de seizoenen gewoon niet meer in de gaten. Maar ik ben een natuurmens, ik wil gewoon genieten. En dat doe ik nu nog elke dag. Hierachter lopen de reeën gewoon lekker te grazen, en al zie ik ze voor de twintigste keer in een jaar, dat blijft gewoon boeien. Wat ook leuk is, is de ontwikkeling van mijn tuin. Toen we hier kwamen, hebben we met hulp van tuinarchitect Liesbeth ten Hallers een insectentuin ingericht. Daardoor is vooral het aantal vogels toegenomen. Hierachter was een paardenbak: een hele dikke laag zand. Daar hebben we een laagje compost opgebracht en ingezaaid met mengsels van de Cruydt-Hoeck. Na drie jaar al was daar niet veel meer van over. En dan gaat het zichzelf ontwikkelen. Wat helpt, is consequent maaien en afvoeren. Twee, soms drie keer per jaar. En ik zet er twee, drie weken per jaar de schapen in. Die brengen ook variatie in de vegetatie. Zo ben ik wat aan het spelen. Als er veel bloeiende planten staan, laat ik het staan voor de vlinders. Leverkruid, knoopkruid, berenklaauw en wilde peen, dat ontzie je dan. En die vijver, daar kan ik zó een bord 'natuurgebied' bij zetten. Want daar zitten heikikker, groene kikker, bruine kikker, pad, grote watersalamander, kleine watersalamander, af en toe een boomkikker. En ik heb veertig verschillende ringslangen geteld in de composthoop. Waar vind je dat? Het is echt een natuurgebied.

Je was vroeger altijd al bezig met nachtvlinders. Ben je eigenlijk nog aan het nachtvlinderen?

Dat is het laatste jaar minder geweest. Maar af en toe zet ik mijn scherm weer op, en dan is het weer zó leuk! Mijn oude vriend Ruud Vis kwam twee jaar geleden te overlijden; we hadden hier een jaar eerder nog heerlijk gevlinderd. Daarna heb ik er een tijdje helemaal geen zin meer in gehad. Heel gek. En nou heb ik wel weer behoefte om het op te pakken. Met Ruud trok ik in mijn jeugd in Voorne veel op. We hadden, na ruim vijftig jaar, de laatste paar jaar weer regelmatig contact; hij is ook wel eens een weekje hier geweest. Dan komen al die oude herinneringen weer terug. Dan ben je verrast dat je nog zoveel soorten kent.

Wat voor informatie had je vroeger?

Ter Haar en South, een Engelse gids. In die tijd in Voorne zijn we als verzamelaars begonnen. Ik was toen 18, 19 jaar. Dag- en nachtvlinders, dat maakte niet uit. Oorspronkelijk waren we vogelaars, als NJN'ers. Daar heb ik ook twee vrienden ontmoet, in een kamp in Esbeek, waarvan ik er één, Ruud dus, nog zag. We hebben op Voorne gewerkt op het voormalig Biologisch Station Weversduin, daar gingen we elk weekend naartoe en in de vakanties, maanden achter elkaar.

Deed je dat voor jezelf?

Aanvankelijk wel. Later hebben van het Rivon (de voorloper van Alterra) een aantal jaren subsidie gekregen voor het onderzoek op Voorne. We wilden niet alleen weten wat er zat, maar ook meer weten over de relatie tussen landschap, vegetatie en vlinders. We hebben met een aggregaat en met vaste lamppunten vanaf het binnenduin, in het duinbos, helemaal tot aan de zeereep lampen gezet om te kijken of er verschillen zijn in de vlinderfauna. Met schermen en twee vaste vallen en het hele jaar door, winter en zomer bij het biologisch station. Wat bleek: in Voorne in die tijd kwam twee derde van alle Nederlandse nachtvlinders voor. Niet te vergelijken met de aantallen van nu. Het is ook onvermijdelijk met alle lichtbronnen die je daar hebt en ook de verbossing van het duingebied. Ik ben er jaren terug nog wel eens geweest. De vegetatie is veranderd, de schrale graslandcomponent is teruggedrongen. Maar vroeger was het prachtig, zo enorm gevarieerd.

En bij jou op het erf, hoe gaat het daar met de vlinders?

Wat dagvlinders betreft zit ik hier op ruim twintig soorten. De zandogen vliegen hier behoorlijk massaal, dat heeft met het graslandbeheer te maken, maar opvallend is: de bruine vuurvinder zou je hier verwachten, maar die zie ik maar eens per jaar. Die kom je niet tegen. Ik heb wel een populatie icarusblauwtjes en kleine vuurvinders. Die kunnen hier op die klaverachtige stukken wel zitten. Maar je zit hier nogal op een 'eiland'. De natuur is wel veel meer verbonden sinds ik hier woon. Er gebeuren mooie dingen. De waterstand is geleidelijk aan ook hoger geworden. De perspectieven zijn goed. Maar afgelopen jaar was een ramp. Kurk en kurkdroog. Ik vraag me ook af hoe het in de Moerputten zal gaan. Ik ben er nog geweest toen er

Tekst:

Liesbeth van Agt &
Titia Wolterbeek
De Vlinderstichting

een verjaardagsfeestje voor de pimpernelblauwtjes was. De Bijenwei is erg droog geworden, ik heb me erover verbaasd. Die was grandioos toen we met de blauwtjes begonnen. Dus met die droge zomer ben ik er niet gerust op. Er zijn heel veel van die natte plekken waar de soorten het niet redden. Maar het is grandioos wat zich daar heeft ontwikkeld aan nieuwe terreinen. Dat is echt dankzij de blauwtjes, die we daar hebben geherintroduceerd.

Toen ik op de universiteit met vlinderonderzoek begon, heb ik een studiereis naar Engeland gemaakt en daar vertelde Jeremy Thomas, dé mierenblauwtjes-specialist, over zijn succesvolle herintroductie van het tijmblauwtje. Daarom hebben we een oud-student al die terreinen waar vroeger de blauwtjes gezeten hadden, af laten gaan om te beoordelen of ze geschikt waren voor herintroductie. Jeremy Thomas en de mierspecialist Graham Elmes hebben samen met mij de Moerputten bezocht en op de geschiktheid voor herintroductie bekeken.

Was dat nog vóór De Vlinderstichting was opgericht?

Ja, dat klopt. Tijdens de periode dat Wim Geraedts aan zijn atlas werkte, is het idee daarvoor ontstaan. Toen we al die waarnemers voor het eerst bij elkaar hebben gehaald en er zoveel belangstelling was, dachten we: daar moeten we wat aan doen. Bij de universiteit liepen we tegen een aantal praktische grenzen aan. Er kwamen steeds meer vrijwilligers, daar was geen ruimte voor. We vonden twee kamers in de voormalige portierswoning van de universiteit achter Bosbouw, op de berg. Daar zijn we begonnen met de Stichting Vlinderonderzoek.

Chris van Swaay

Logischerwijs was Jan een van de sprekers op de vijfentwintigste verjaardag van de pimpernelblauwtjes.

Wat vond jij het leukst van jouw tijd bij De Vlinderstichting?

Voor de saamhorigheid, samen dingen doen. Spanning, allerlei gekke dingen. Aan het begin van het Vlinderjaar, in 1989, wilden wij aandacht van de pers en dat is gelukt door het ophangen van een groot spandoek bij de Coentunnel. Dat spandoek moest op last van de politie er snel weer af, maar het doel was bereikt. De DA-drogisten organiseerden een eigen kleurwedstrijd, waaruit wij in de persoon van de voorzitter van het Comité van Aanbeveling Ed Nijpels 50.000 gulden mochten ontvangen. Marjolein Bastin en ik hebben honderden tekeningen moeten beoordelen! Al die activiteiten in het Vlinderjaar hebben uiteindelijk geleid tot het Beschermingsplan Dagvlinders.

Heel veel mensen konden zich niet voorstellen dat je stopte met werken en je helemaal terugtrok van De Vlinderstichting. Je werkte bijna dag en nacht!

Als ik stop ga ik niet naast de nieuwe directeur zitten. Die moet zelf een lijn kunnen uitstippelen. Ik moest gewoon andere activiteiten ontplooiën, dat is me goed gelukt. Het is wel grappig dat ik me helemaal weer moest inlezen toen ik laatst een praatje moest houden bij de verjaardag van de pimpernelblauwtjes. Je mist dan toch de actuele kennis.

Waren die blauwtjes een belangrijke lijn in jouw Vlinderstichtingstijd?

Nee, maar ze waren wel de slagroom op de taart. Het belangrijkste wat wij hebben bereikt in de eerste jaren is aandacht voor vlinders in het natuurbeheer. Want daar was helemaal geen aandacht voor. Alles ging om vegetatie en vogels. Dat hebben we toch in een soort stroomversnelling weten te krijgen. En daar hebben later andere groepen insecten van geprofiteerd. Tegelijkertijd hebben we ingezet op educatie, met de schoolprojecten, een lespakket en de vlinderkweek. Dat was voor vlinders volstrekt uniek. Zowel aandacht vragen bij een groot publiek als in onderzoek het nodige doen. Ik zat in de ideale positie dat ik bij de universiteit zat en wel vijftig of zestig doctoraalstudenten heb gehad voor vlinders. Maar ook in de richting van communicatie en educatie. Daarmee krijg je toch wat los.

Heb je nog wat wijze woorden voor De Vlinderstichting?

Lekker doorgaan en vooral optimistisch blijven dat je uiteindelijk het lek boven krijgt. Dat je uiteindelijk daar komt waar je voor bent opgericht: een stabiele vlinderstand. Maar dat kan wel even duren.

Op naar de volgende 35 jaar!

Natuurontwikkeling in de Maashorst

Kansen voor bedreigde vlinders

Met het project Wild van Vlinders zetten ARK Natuurontwikkeling en De Vlinderstichting zich in om bedreigde vlinders in het zuidoosten van het land te laten profiteren van natuurontwikkeling. Dat gebeurt sinds 2016 met steun van de provincie Noord-Brabant. In het Brabantse natuurgebied de Maashorst liggen hiervoor goede kansen voor onder meer bruine eikenpage, veldparelmoervlinder en bruine vuurvlinder.

Door natuurontwikkeling is er de afgelopen jaren veel natuur bijgekomen. Sprinkhanen, libellen en broedvogels reageren hier positief op. Dagvlinders blijven opvallend achter ondanks dat gebieden voor een aantal soorten weer geschikt lijken. Zelfs van oudsher algemene soorten, zoals de argusvlinder, worden zeldzaam. Deze afname van dagvlinders is een indicatie voor grootschalige veranderingen in de gebieden waar ze voorkomen. Het verlies aan geschikt leefgebied, zowel in oppervlakte (kwantiteit) als in de kwaliteit daarvan, is hiervoor verantwoordelijk.

Natuurlijke processen

Bij natuurontwikkeling gaat het om het herstellen van ecosystemen door natuurlijke processen te bevorderen. Bijvoorbeeld door de waterhuishouding weer op orde te brengen en het terugdringen van de overbemesting. Het gaat ook om het terugbrengen van lagen in de voedselketen en van dieren met sleutelrollen in het ecosysteem, zoals grote herbivoren of toppredatoren.

De grote herbivoren (de grazers) zijn van belang voor het openhouden van het landschap. De begrazing zorgt voor de nodige structuurvariatie in de vegetatie. Dit is positief voor veel soorten vlinders en andere bloembezoekende insecten. Als er echter wordt begraasd met een te hoge intensiteit, dan leidt dat tot een homogene structuur en weinig variatie, wat negatief uitpakt voor vlinders (Van Klink & Wallis de Vries, 2018).

Terugkeer van de wolf zou zulke overbegrazing in de toekomst kunnen helpen voorkomen, maar voorlopig moet de mens er toch voor zorgen dat de hoefdierpopulaties in toom worden gehouden. Uiteraard met behoud van hun positieve invloeden: het behoud van open landschappen en het zorgen voor kleinschalige variatie van dynamische pioniermilieus en kort of weinig begraasde plekken tot ruigten en struwelen.

De Maashorst

In Noord-Brabant richt de aandacht zich op de grotere drie gebieden met ‘procesnatuur’: de Maashorst, het Groene Woud (dat in het februari-nummer van Vlinders via de grote weerschijnvlinder werd belicht) en het Kempen~Broek. Op de Maashorst zijn in 2018 de kansrijke leefgebieden voor verschillende bedreigde soorten dagvlinders in kaart gebracht (Van der Sluis, 2019). In totaal ging het daarbij om zeven vlindersoorten van schraallanden en heide die van de Maashorst zijn verdwenen: veldparelmoervlinder (laatste waarneming in 1856), bruine vuurvlinder (1942), aardbeivlinder (1981), kommavlinder (1997), heideblauwtje (2010), heivlinder (2012) en kleine parelmoervlinder (2016). De aardbeivlinder en bruine vuurvlinder zijn zelfs uit heel Noord-Brabant verdwenen. De kleine parelmoervlinder is de enige die zich de afgelopen jaren op de Maashorst heeft laten zien, maar dat is dan ook een mobiele soort die zomaar ergens kan opdruiken. Tot blijvende vestiging is het echter nog niet gekomen.

Veelbelovend perspectief

De Maashorst, gelegen tussen Oss en Uden, is alleen al vanuit geologisch oogpunt een boeiend gebied omdat het doorsneden wordt door breuken van de Peelrand. Daardoor zijn de zogenaamde wijstgronden ontstaan, waar droge grinthoudende zandgronden grenzen aan

Tekst: Michiel Wallis de Vries
De Vlinderstichting
& Daan van der Sluis

Herstelplan

In het project “Wild van Vlinders” heeft De Vlinderstichting samen met ARK Natuurontwikkeling een herstelplan voor bedreigde dagvlinders in Zuidoost-Nederland opgesteld (Wallis de Vries et al., 2017). Hierin zijn de bedreigingen in kaart gebracht en wordt er gezocht naar kansen om met natuurontwikkeling het herstel van dagvlinders te stimuleren. Dit gebeurt samen met eigenaren en beheerders van (natuur)gebieden en aanliggende steden in Brabant, Limburg en het zuiden van Gelderland. Het project wordt de komende jaren gesteund door de provincie Noord-Brabant.

'80 nog met tientallen tegelijk waargenomen langs de overgangen van bos naar heide of grasland. Na 2013 werd deze bedreigde vlinder niet meer gezien, totdat er in 2018 weer enkele werden geteld op de Slabroekse Heide! Hopelijk kan de populatie zich weer herstellen. De natuurlijke begrazing zou daarbij goed kunnen helpen. Op allerlei plekken ontwikkelen zich namelijk kleine braamstruwelen. Die bieden niet alleen een prima nectarbron voor de bruine eikenpage, maar ook een beschermde omgeving waarin zich de kleine eikjes kunnen vestigen waar de rupsen op groot worden. Het voordeel van de braamstruwelen op voormalige landbouwgrond is dat de bodem hier beter tegen verzuring gebufferd is dan op de heide. De komende jaren gaan we zien of de bruine eikenpage van dit aanbod gebruik gaat maken!

En verder

Voor diverse andere verdwenen vlindersoorten lijkt de oppervlakte kansrijk leefgebied op de Maashorst nog te beperkt om al aan een snelle terugkeer te kunnen denken. Voor aardbeivlinder en heideblauwtje is het bijvoorbeeld allereerst nodig om de waterhuishouding op orde te krijgen. Als de ontwatering van dit unieke gebied verder wordt afgebouwd, komen niet alleen de

wijstgronden weer volop tot hun recht, maar krijgen ook aardbeivlinder en heideblauwtje betere kansen. Misschien komt dan op termijn zelfs het gentiaanblauwtje, dat hier in de jaren '70 nog vloog, weer voor terugkeer in aanmerking!

Literatuur

- Ettema, N. (2012) Dagvlinders van De Maashorst. Natuur- en Milieuverenigingen De Maashorst, Uden.
- Van der Sluis, D. (2019) Bepaling van geschikte leefgebieden voor dagvlinders in de Maashorst. Rapport SV2018.05, De Vlinderstichting, Wageningen.
- Van Klink, R. & Wallis de Vries, M.F. (2018) Risks and opportunities of trophic rewilding for arthropod communities. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London B* 373, 20170441.
- Van Noordwijk, C.G.E., Flierman, D.E., Remke, E., Wallis de Vries, M.F. & Berg, M.P. (2012) . Impact of grazing management on hibernating caterpillars of the butterfly *Melitaea cinxia* in calcareous grasslands. *Journal of Insect Conservation* 16, 909-920.
- Wallis de Vries, M.F., Beekers, B., Huskens, K., Veling, K., Sterk, M., Reiniers, K. & Wynhoff, I. (2017) Wild van Vlinders: Herstelplan voor dagvlinders in Zuidoost-Nederland. Rapport VS2017.007, De Vlinderstichting, Wageningen & ARK Natuurontwikkeling, Nijmegen.

Henk Bosma

In 2018 werden voor het eerst sinds 2013 weer enkele bruine eikenpages geteld op de Slabroekse Heide.

Verschillende tinten rood, één pot nat?

Tekst: Gerdien
Bos-Groenendijk
De Vlinderstichting

Heidelibellen zijn voor veel mensen een moeilijke groep om op naam te brengen. Van de drie algemene soorten (steenrode, bruinrode en bloedrode heidelibel) lijken zelfs de namen op elkaar. Deze soorten worden dan ook vaak met elkaar verward. Iets met gestreepte poten en een hangsnor, maar hoe zat dat ook alweer? Tijd om deze soorten eens nader onder de loep te nemen om te zien waarin ze zich van elkaar onderscheiden.

De bruinrode heidelibel heeft vaak gele vlekken op het borststuk en mist de hangsnor.

Tim Termaat

Bovengenoemde soorten komen alle drie algemeen voor over heel Nederland. De bloedrode heidelibel is de talrijkste van de drie. De beide andere soorten hebben een verspreidingsgebied dat overlapt, maar niet gelijk is. De steenrode heidelibel is een meer noordelijke soort en komt dus in noordelijk Nederland meer voor dan in het zuiden. De bruinrode heidelibel is juist een zuidelijke soort en domineert in het zuiden van ons land.

Herkenning

Hoewel de namen suggereren dat je aan de kleur van het lijf kunt zien om welke soort het gaat, is de kleur vaak misleidend. Bloedrode heidelibellen zijn in de regel wat felroder, terwijl steenrode heidelibellen wat fletser gekleurd zijn en bruinrode heidelibellen een bruinige tint hebben. Tot zover klopt het. Maar bij libellen is niets zo variabel als kleur en vrouwtjes en jonge mannetjes zijn helemaal niet rood, maar geel. Kijken naar de kleur rood is daarom geen goed idee. Het eerste waar je naar moet kijken bij de determinatie van deze moeilijk te onderscheiden heidelibellen zijn de poten. Zijn die geheel zwart of zwart met gele banden? De geheel zwarte poten zijn van de bloedrode heidelibel, die vaak ook kleine gele vlekken heeft in de basis van de vleugels. Zijn de poten zwart met geel, dan komt het tweede kenmerk om de hoek kijken: de hangsnor. Bekijk de libel hiervoor schuin van voren. Loopt er tussen het oog en de rest van de kop een

Henk Bosma

Vrouwtjes van de bloedrode heidelibel missen de bloedrode kleur, maar zijn desondanks herkenbaar aan de zwarte poten.

Kars Veling

De steenrode heidelibel heeft een duidelijke hangsnor en veel geel op de poten.

Zwervende heidelibel.

zwart streepje naar beneden, dan heb je te maken met een steenrode heidelibel. De bruinrode heidelibel mist dat streepje. Vaak heeft de bruinrode heidelibel ook nog wat gelige vlekken op de zijkant van het borststuk. Bij vrouwtjes is het bovendien nog mogelijk om te kijken naar de vorm van de legschede. Bij de steenrode heidelibel staat deze steil in een puntje naar beneden, terwijl de legschede bij de bruinrode heidelibel veel meer afgevlakt naar achteren is.

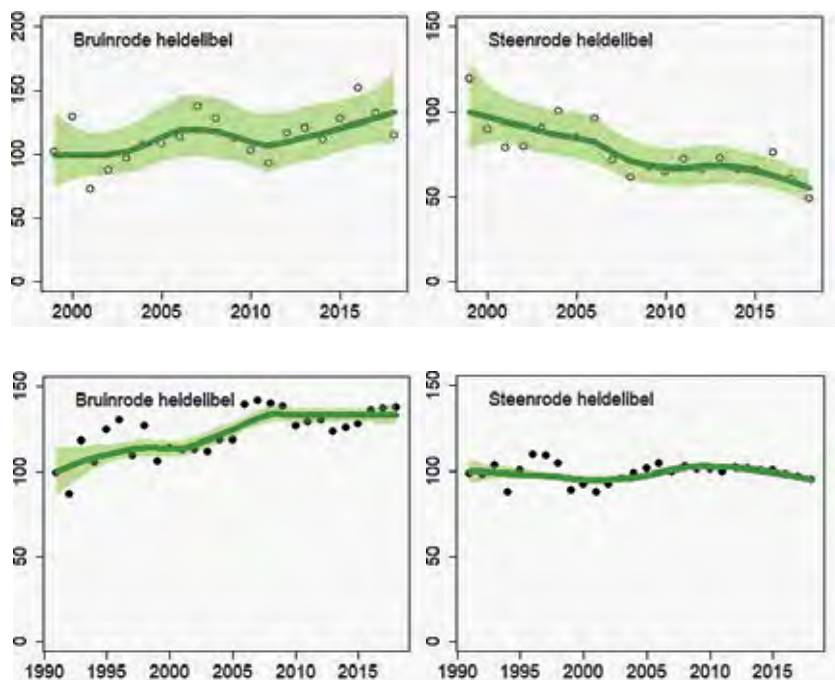
Tim Ternaat

Legschede bruinrode (l) en steenrode heidelibel (r).

Met een beetje oefenen kan iedereen op deze manier de drie soorten onderscheiden en is het niet meer nodig om 'heidelibel onbekend' of 'steenrode/bruinrode heidelibel' in te voeren.

Leefgebied

Hoewel de drie soorten allemaal bij elkaar gevonden kunnen worden, zijn er toch ook verschillen in het leefgebied waar hun voorkeur naar uitgaat. De

Onder invloed van klimaatverandering neemt de bruinrode heidelibel in aantal toe en de steenrode af (bovenste grafieken). De bruinrode heidelibel is ook in verspreiding toegenomen, terwijl de steenrode nu nog stabiel is, maar de laatste jaren neigt naar een afname (onderste grafieken).

De larven van de zwervende heidelibel ontwikkelen zich snel en sluipen hetzelfde jaar alweer uit.

Deze ondiepe poel in groeve 't Rooth is geschikt voortplantingshabitat voor de bruinrode heidelibel.

Christophe Brochard

bruinrode heidelibel houdt vooral van kleine opdrogende poelen. Deze pionier is vaak een van de eerste soorten die een nieuw gegraven poel koloniseert. Hij beperkt zich echter niet tot pioniersituaties, ook bij andere stilstaande wateren plant de soort zich wel voort.

De steenrode heidelibel plant zich alleen voort op de zandgronden, in laagveengebieden en in de duinen. Hij zoekt daarvoor zonnige, stilstaande wateren op zoals vennen, duinplassen, vijvers en laagveenmoerassen. De imago's kunnen echter door het hele land zwerven. Dat maakt het zo moeilijk om op basis van locatie in te schatten met welke soort je te maken hebt. Zie je echter parende heidelibellen of vers uitgesloten exemplaren bij een poeltje in het zeekleigebied, dan weet je dat je waarschijnlijk met de bruinrode heidelibel te doen hebt en niet met de steenrode. De bloedrode heidelibel kiest bij voorkeur voedselrijke wateren met een moerassige oeverzone en een rijke vegetatie uit om zich voort te planten. In tegenstelling tot de bruinrode is de bloedrode heidelibel alleen te vinden bij permanente, niet te ondiepe wateren. Zure vennen vermijdt de soort liever, in tegenstelling tot de steenrode heidelibel.

Jaap Bouwman

Klimaatverandering

Onder invloed van de opwarming van het klimaat overvoert de bruinrode heidelibel steeds meer terrein. De grootste opmars vond tot ongeveer tien jaar geleden plaats, daarna is de verspreiding van de soort stabiel gebleven omdat vrijwel geheel Nederland al veroverd was. De aantallen nemen echter nog steeds toe. De steenrode heidelibel laat een tegengesteld beeld zien. Hoewel de verspreiding nog stabiel blijft, nemen de aantallen al jaren af. Een afname in aantallen gaat vaak vooraf aan verlies van verspreidingsgebied. Het kan immers jaren duren voordat een populatie zo ver in aantal is gedaald dat er helemaal geen individuen meer gevonden worden in een kilometerhok. Het zou dus heel goed kunnen dat de steenrode heidelibel de komende tien jaren flink wat van zijn verspreidingsgebied zal moeten inleveren.

De bloedrode heidelibel, die over heel Nederland en Europa ongeveer gelijkmatig voorkomt, heeft geen last of profijt van klimaatverandering en is momenteel zowel in verspreiding als in aantallen stabiel.

Zelf waarnemen

Het onderscheiden van de soorten blijft best een uitdaging, maar met wat oefening is het heel goed mogelijk om de soorten te determineren. Zorg bij het maken van foto's altijd dat de poten er goed op staan en dat de kop schuin van voren te zien is. Hoewel alle drie de soorten door heel Nederland kunnen zwerven, is het mogelijk om bij het waarnemen van voortplantingsgedrag een eerste inschatting te maken van welke soort het meest waarschijnlijk is. Probeer het maar eens, oefening baart kunst!

Zwervende heidelibel

Naast de drie algemene heidelibellen is er nog een vierde soort die met de eerste drie te verwarren is. Dat is de zwervende heidelibel. Deze soort doet zijn naam eer aan, want het is een echte zwerver. Jaarlijks komen er immigranten uit Zuid-Europa Nederland binnen. En dat worden er elk jaar meer, want door de klimaatopwarming breidt de zwervende heidelibel zich naar het noorden uit. Hij plant zich in Nederland voort in stilstaande, ondiepe wateren met weinig vegetatie. Meestal zijn dit pasgegraven plassen of plassen die in de zomer uitdrogen. De larven ontwikkelen zich snel en sluipen hetzelfde seizoen nog uit. Waarschijnlijk vliegt het grootste deel van deze nakomelingen weer terug naar Zuid-Europa.

De zwervende heidelibel heeft zwart met gele poten en de onderste helft van de ogen is opvallend lichtblauw gekleurd. Net als de bloedrode heidelibel heeft hij vaak een gele vlek in de basis van de vleugels. De voorste vleugeladers zijn rood (mannetje) of geel (vrouwje) gekleurd, in tegenstelling tot de andere drie soorten die zwarte vleugeladers hebben.

Juli was de
tuintellingmaand.
Benieuwd naar de
resultaten?

Kijk op
de website
www.vlindermee.nl

Antonie Stip

Een brede wegberm langs de N245 in Noord-Holland biedt veel potentie voor een natuurgericht maaibeheer.

Antonie Stip

Klepelen – het verhakselen en laten liggen van de vegetatie – is niet toegestaan binnen Kleurkeur.

Kleurkeur: op weg naar betere bermen

Om onze bermen langs wegen en wateren weer te laten zoemen, is het hard nodig om ze beter te beheren dan nu vaak het geval is. Het Kleurkeur voor ecologisch bermbeheer van De Vlinderstichting en Stichting Groenkeur kan daarbij een belangrijke rol spelen.

Verborgen tussen de vijftig tinten groen en geel fladdert af en toe een kleine blauwe flits voorbij. Het is geen ijsvogel, maar een icarusblauwtje, een mannetje. Verderop nog een en nog een. Bij elke voetstap schieten zoemende insecten van de bloemen af. Voor je uit dalen ze weer neer op het streepzaad, de rode klaver en de vele andere bloemen. Zo heel bijzonder lijkt dit beeld niet. Maar de zoemende, bloemrijke berm is in de voorbije jaren echter langzaam uit veel van onze landschappen verdwenen. Leegte, stilte (behalve het wegverkeer) en ruigtegroen lijken de norm geworden in wegbermen. Hoe dat zo gekomen is? Onze hang naar efficiëntie en kostenverlaging hebben er zeker aan bijgedragen. We staan erbij, kijken ernaar en sputteren hoogstens wat tegen. Maar echt veranderen wil het maar niet.

Op weg naar een keurmerk

Dat willen we bij De Vlinderstichting niet langer laten gebeuren. Ruim anderhalf jaar geleden hebben we daarom samen met Stichting Groenkeur – een organisatie die kwaliteitskeurmerken beheert voor groenprofessionals – de handen ineengeslagen om een keurmerk voor ecologisch bermbeheer te ontwikkelen; het krijgt de naam Kleurkeur. Dat deden we niet zomaar. Telkens terugkerende vragen over hoe een berm ecologisch te beheren valt, gesteld door aannemers en overheden, hebben ons aan het denken gezet. Er was en is behoefte aan een eenduidige norm, een definitie van wanneer er sprake kan zijn van ecologisch bermbeheer en wanneer niet. Het opzetten van een keurmerk is voor De Vlinder-

stichting een nieuwe stap. Gelukkig hebben we in Stichting Groenkeur een betrouwbare partner die ons hierbij goed helpt. In het hele proces om tot Kleurkeur te komen, hebben we van verschillende kanten hulp gehad. Een technische commissie met vertegenwoordigers van verschillende overheden, Rijkswaterstaat, ProRail, het CROW, brancheorganisatie Cumela en diverse aannemers, heeft ons op diverse momenten geadviseerd over de inhoud van Kleurkeur. Daarmee is er ook draagvlak ontstaan voor Kleurkeur. De laatste stap in het proces was het bespreken van Kleurkeur door het College van Deskundigen van Groenkeur. Er is afgesproken dat we gezamenlijk tot eind 2020 de tijd nemen om Kleurkeur te implementeren. Wij ontwikkelen op dit moment een cursus voor de beheerders en bekijken ook hoe Kleurkeur bevalt en of er bijvoorbeeld nog inhoudelijke aanpassingen nodig zijn. Uiteraard gaan we wel gewoon aan de slag. Er staan immers aannemers te trappelen om zich met Kleurkeur te onderscheiden. Om van de noodzaak voor planten en dieren nog maar te zwijgen.

Meerwaarde bermen

Het zal voor iedereen even wennen zijn, maar uiteindelijk hopen we bij De Vlinderstichting dat bermbeheer volgens de uitgangspunten van Kleurkeur op veel plekken in Nederland toegepast gaat worden. Stukje bij beetje hopen we daarmee onze bermen weer de waarde toe te kennen die ze verdienen, namelijk als volwaardig onderdeel van onze landschappen met een florerende fauna en flora. Kies voor Kleurkeur, opdat de bermen bloeien en zoemen!

Tekst:
Anthonie Stip
De Vlinderstichting

Belangrijke uitgangspunten van Kleurkeur

- In een beheerplan wordt voor de start van het contract vastgelegd welke werkzaamheden waar en globaal wanneer plaatsvinden. In het beheerplan worden ook afspraken vastgelegd over bijvoorbeeld monitoring en communicatie.
- Bermen worden gefaseerd gemaaid, bij elke maaibeurt blijft 15-30% van het oppervlak ongemaaid. Een deskundig ecooloog bepaalt welke delen blijven overstaan.
- Uitvoerders van het beheer dienen succesvol de cursus Kleurkeur gevolgd te hebben. In de cursus wordt onder meer geleerd hoe je gefaseerd kunt maaien en waar je op moet letten bij de uitvoering van goed ecologisch bermbeheer.
- Er vindt monitoring plaats van flora en fauna om de effecten van het gevoerde beheer in beeld te brengen. Dit is in aanvulling op de verplichtingen voor soorten uit de Wet natuurbescherming. De monitoring wordt uitgevoerd door ecologisch deskundigen.
- Het gevoerde beheer wordt jaarlijks geëvalueerd tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. Monitoringsresultaten worden bij deze evaluatie betrokken.

Verbena bonariensis

plant uit de vlinder top 10

De top 10-lijst van De Vlinderstichting bevat de beste tuinplanten voor vlinders. Als je een van deze planten in je tuin zet ben je het hele jaar door vrijwel verzekerd van vlinderbezoek. Deze keer zet ik weer een plant uit deze lijst in het zonnetje: *Verbena bonariensis*.

Tekst:
Welmoed Huisman
robinia-tuin.nl

Verbena bonariensis is een 145 cm hoge plant met vele kleine bloemschermpjes of toefjes. Op rijke grond kan hij wel tot 180 cm hoog worden. Er is ook een lage cultivar *Verbena bonariensis* 'Lollipop' die maar 60 cm hoog wordt. De stevige ruwe stengels vallen niet om en ze hebben bijna geen blad, waardoor de wind er geen vat op heeft. De plant bloeit lang van de zomer tot in de herfst en met zijn transparante bloeiwijze past hij zowel voorin als achter in de border. Een enkele plant in je tuin is mooi, een groep van drie is beter en in een grote massa aangeplant tussen lagere planten geeft het een prachtig effect. Ook heb je dan meer kans op vlinderbezoek. Deze hoge ijle plant staat mooi naast de even hoge *Veronicastrum* of *Eupatorium*, waar vlinders ook dol op zijn. En wat te denken van een combinatie met grassen zoals *Molinia* 'Transparent' of *Sporobolus heterolepis*, die helaas geen betekenis hebben voor vlinders. Als lagere buurplant is *Sedum* een goede keuze.

Harmonie of contrast

Maar er zijn meer mogelijkheden. Je kunt *Verbena* mooi combineren met harmoniërende tinten zoals de roze *Echinacea* en roze of lila *Phlox*. Als je van meer pit houdt kun je voor contrast kiezen met gele *Solidago* (guldenroede) en lila *Perovskia*. De befaamde tuinier Christopher Lloyd was dol op contrasten en hij combineerde de *verbena* met een oranje pompondahlia. Hierbij contrasteert niet alleen de kleur, maar ook de dikke bolvormige bloem met de ijle verschijning van de *verbena*. Nu trekt een gevulde dahlia geen vlinders, maar je zou het kunnen proberen met enkelvoudige dahlia's, bijvoorbeeld uit de Happy Single serie: de oranje 'Happy Single Date' of de gele 'Happy Single Party'. Beide hebben paarsbruin blad, waardoor de bloemen nog mooier uitkomen. Een andere dahlia die Christopher Lloyd combineerde met *verbena* is de bekende enkelvoudige rode 'Bishop of Llandaff'. Vlinders komen veel af op de nectar in deze dahlia's.

Uitzaaien

Verbenataat graag in de volle zon en doet het op vrijwel iedere niet te natte goede grondsoort. Droog zand kun je eerst wat verbeteren met compost. Helaas leeft de *verbena* niet lang, en kan hij slecht te-

gen strenge vorst. Maar hij zaait zich op goede grond in zachte winters meestal wel uit. Het is hiervoor zinnig de verdorde plantresten pas in maart af te knippen, zodat het zaad kan rijpen en op de grond vallen. Eventueel kun je de bloemhoofden uitschudden. Vervolgens goed opletten met wieden en je krijgt weer nieuwe planten. Nog een reden om de plant pas in maart op 5 à 10 cm af te knippen is zijn mooie winterbeeld. Aan de basis is de plant nog groen en verder naar boven zorgen de bruine zaadhoofden voor een mooi wintersilhouet. Mocht het na de snoei nog flink gaan vriezen, dan is het verstandig om de plant te beschermen tegen de vorst. Op zandgrond is de plant daar minder gevoelig voor dan op de klei. Het leuke van het uitzaaien is dat je soms bijzondere plantcombinaties krijgt, waar je zelf niet aan zou denken. Het tegenovergestelde kan natuurlijk ook gebeuren: dat de nieuwe combinatie niet naar je wens is. Maar dan kun je de plant ergens anders neerzetten. Soms zaait *verbena* zich uit in de voegen tussen de tegels. Smaken verschillen: de een waardeert dat, terwijl de ander het te rommelig vindt. Wil je de zaailingen op dezelfde plek als waar de plant staat, knak de uitgebloeide zaadhoofden dan om, zodat de zaden vlak bij de moederplant vallen.

Verbena en vlinders

De vlinders die je kunt aantreffen op *verbena* zijn atalanta, kleine vos, dagpauwoog, koolwitjes, dikkopjes, distelvlinder en koninginnenpage, daarnaast zijn er nog vele nachtvlinders die de plant bezoeken. Een voordeel is dat de *verbena* nog bloeit als veel andere planten al uitgebloeid zijn. Het is daarmee een goede late nectarplant. En dat is belangrijk, zeker voor vlinders die hier de winter moeten overleven.

Geraadpleegde literatuur

Crafer, Tim. Foodplant List for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos 2005
Lavelle, Christine & Michael, The Illustrated Practical Guide to Wildlife Gardening. Anness Publishing Ltd 2007
Lloyd, Christopher. Colour for adventurous gardeners. BBC Books 2004

Mogelijke combinaties

Verbena bonariensis in een kleurrijke pittige combinatie

Coreopsis verticillata (meisjesogen, gele bloem, h45, bl 6-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Dahlia 'Bishop of Llandaff' (dahlia, rode bloem, h90, bl 7-10) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Helenium autumnale (zonnekruid, gele bloem, h90, bl 8-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Aster frikartii 'Mönch' (herfstaster, lila-paarse bloem, h70, bl 8-10) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Verbena bonariensis in een harmonieuze combinatie

Sedum spectabile 'Iceberg' of 'Stardust' (hemelsleutel, wit bloemscherm, h40, bl 8-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Echinacea purpurea (rode zonnehoed, roze bloei, h100, bl 7-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Phlox Hesperis (flox, paarse bloem, h120, bl 7-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Geranium sanguineum striatum (ooievaarsbek, h15-20, bl 6-8) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Verbena bonariensis tussen lagere planten

Salvia nemerosa 'Caradonna' (salie, violetblauwe bloeiaar, h70, bl 6-8) $\phi\text{ } \mp$

Sedum spectabile 'Septemberglut' (hemelsleutel, rozerood bloemscherm, h40, bl 8-9) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Scabiosa columbaria 'Butterfly Blue' (duifkruid, h30, bl 6-10) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Verbena bonariensis tussen hogere planten

Buddleja (vlinderstruik, purperroze bloei, h300, bl 7-9) $\phi\Delta\Delta\text{ } \mp$

Miscanthus sinensis (Japans sierriet, witte bloempluimen, h170, bl 8-10)

Eupatorium maculatum 'Atropurpureum' (leverkruid, roze bloemschermen, h200, bl 8-9) $\phi\Delta\Delta\text{ } \mp$

Aster novae-angliae 'Barr's Pink' (aster, roze bloem, h135, bl 8-10) $\phi\Delta\text{ } \mp$

Symbolen:

ϕ = waardplant dagvlinder

Δ = waardplant nachtvlinder

ϕ = nectarplant dagvlinder

Δ = nectarplant nachtvlinder

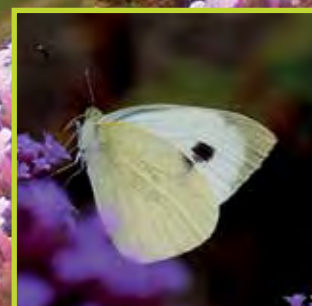
$\text{ } \mp$ = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. (potentiële prooien voor libellen)

h80 = plant is 80 cm hoog

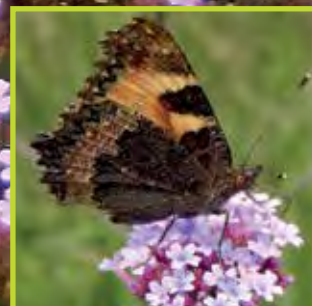
bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)

Kars Velling

Wielmoed Huisman

Kars Velling

Verbena gecombineerd met Helenium. Inzet van boven naar onder: atalanta, groot koolwitje en kleine vos op verbena.

Elke editie van *Vlinders* vertellen onze projectleiders u wat zij over vlinders en libellen gelezen (en geschreven) hebben in wetenschappelijke literatuur.

Tekst:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting

Nachtvlinders in Schotland

In het Verenigd Koninkrijk wordt bijna alles langer geteld dan waar dan ook in de wereld, en zo tellen ze daar ook al nachtvlinders sinds de jaren 1960. In dit artikel worden de gegevens voor Schotland nader uitgewerkt. Daarbij wordt zowel gekeken naar de aantaltrend (veranderingen in populatiegrootte, net als in onze meetnetten voor dagvlinders, nachtvlinders en libellen) en de trend in verspreiding, op basis van losse waarnemingen. Het aantal nachtvlinders in Schotland daalde met 20% tussen 1975–2014 en met 46% tussen 1990–2014. De verspreiding liet daarentegen een toename met 16% zien voor 1990–2014. De auteurs denken dat verschillende drukfactoren tot deze verschillen leiden: klimaatopwarming doet soorten noordwaarts uitbreiden (en

hun verspreiding toenemen), terwijl de populatiegroottes afnemen door een slechtere habitatkwaliteit, veranderingen in beheer en warmere en nattere winters.

Dennis, E.B., Brereton, T.M., Morgan, B.J.T. et al. *J Insect Conserv* (2019) 23: 369

Insectenonderzoek op auto's

Insecten zijn belangrijk vogelvoer, maar het valt nog niet mee hard aan te tonen dat de afname van insecten ook leidt tot een achteruitgang bij vogels. In dit onderzoek zijn insecten geteld op de voorruit van auto's die twee vaste routes in Denemarken reden tussen 1997 en 2017. Op de ene route nam het aantal insecten met 80% af, op de andere met 97%. Het aantal insecten op de voorruit nam toe gedurende

de dag, met stijgende temperatuur en was het hoogst in juni, maar nam af als het hard waaide. Het aantal insecten bleek goed te voorspellen uit hoe vaak boerenwaluwen in de omgeving hun jongen voerden. De afname van het aantal insecten bleek zo van invloed op het broedsucces van boerenwaluwen. Ook in Nederland zijn overigens insecten op auto's geteld: via de kentekenplaten. Dat onderzoek werd uitgevoerd door een consortium onder leiding van Wageningen Universiteit.

Moller, Anders. (2019). Parallel declines in abundance of insects and insectivorous birds in Denmark over 22 years. *Ecology and Evolution*.

Tekening Marjolein Varekamp, tekst Liesbeth van Agt.

Vlinderportret

In rust is de dagpauwoog een onopvallende vlinder: met dichtgeklapte vleugels is hij bijna zwart. Maar als hij zijn vleugels opent, zie je ineens die vier ogen. Een hongerige vogel die de vlinder als een lekker hapje beschouwt, zal hier zó van schrikken dat hij hem met rust laat. Zodat wij toch nog kunnen genieten van deze prachtige rode vlinder.

9 en 10 november: De Vlinderstichting bij Nature Talks

Vlinder- en libellen- presentaties en puzzelen

Kars Veling

Op zaterdag 9 en zondag 10 november is weer het grote natuurfotofestival Nature Talks in de ReeHorst in Ede. Ook dit jaar is er een vlinderzaal waar allerlei presentaties over vlinders en libellen zijn, maar waar je ook terechtkunt met je foto's van 'onbekende' vlinders. Er zijn altijd kenners aanwezig en ook veel boeken waarin de soorten kunnen worden opgezocht.

De presentaties gaan over uiteenlopende zaken als mooie vlindergebieden in Nederland en Europa, de herkenning van lastige groepen en over de ecologie en het gedrag van vlinders en libellen.

Sinds 2019 organiseert Nature Talks samen met De Vlinderstichting vlinderfotoreizen. Welke reizen er voor 2020 op het programma staan en wat u daar kunt verwachten komt ook zeker aan de orde. De aanwezigen kunnen al voorintekenen op deze reizen om verzekerd te zijn van deelname.

Er is nog veel meer moois te beleven op het festival. Ga voor alle informatie naar de site van Nature Talks (www.naturetalks.nl). Hier kunt u ook de tickets kopen. Gebruik daarbij de speciale Vlinderstichting-kortingscode: Vlinder-talks2019.

Tekst:
Kars Veling
De Vlinderstichting

Kars Veling

Lekker aan de slag met vlinders en libellen op Nature Talks.

Landleven vlinderspecial

Het tijdschrift Landleven heeft een vlinderspecial uitgebracht. Leuk om door te bladeren, leuk om weg te geven. In de special vind je talloze portretten, beschrijvingen, achtergronden en een herkenningskaart om je vlinderkennis te vergroten. En je krijgt handvatten om je tuin in te richten als een vlinderparadijs. De special is samengesteld met medewerkers van De Vlinderstichting. Te koop in onze webwinkel voor € 9,95 inclusief verzendkosten.

De hele maand augustus is de vlinderspecial het welkomstgeschenk voor nieuwe donateurs. Met zo'n fleurige uitgave moet het alle donateurs lukken om iemand over de streep te trekken!

NIEUW
in de
webwinkel

[advertentie]

GROENE HISTORIE GROENE TOEKOMST

Help de Nederlandse Tuinenstichting bij het beschermen van groen erfgoed, bijzondere parken en tuinen. Je ontvangt als dank onze Open Tuinengids, ons Tuinjournaal en je kunt mee met excursies naar bijzondere tuinen en groen erfgoed.

Kijk op www.tuinenstichting.nl voor meer informatie over ons werk en hoe je ons kunt steunen.

Blijf op de hoogte met onze nieuwsbrief!

Leest u onze digitale nieuwsbrief al? U kunt zich hiervoor aanmelden op www.vlinderstichting.nl. Dan blijft u op de hoogte van al het vlinder- en libellennieuws.

30 en 31 augustus: nachtvlindernacht

Doe mee met de Nationale Nachtvlindernacht! U leest er alles over op bladzijde 7 van dit blad.

Resultaten tuintelling

Hebt u meegedaan aan de tuintelling, dan is het leuk om ook te bekijken wat anderen gezien hebben. Dat kunt u lezen op www.vlindermee.nl.

Financieel overzicht 2018

De Vlinderstichting heeft het financiële boekjaar 2018 goed afgesloten. De totale baten waren € 2.238.211, waarvan wij 93% hebben kunnen besteden aan onze doelstelling: de bescherming van vlinders en libellen.

In deze samenvatting van de Jaarrekening 2018 geven we u een beeld van wat u met uw donatie mogelijk maakt en van de financiële positie van De Vlinderstichting.

Belang van donaties

De Vlinderstichting heeft geen structurele subsidies of vaste bijdragen van overheden, bedrijven of fondsen. Juist donaties en giften (in 2018 ruim € 210.000,-) zijn voor De Vlinderstichting daarom uitermate belangrijk. Daarmee hebben we de ruimte om, naast de uitgave van het tijdschrift en het organiseren van bijeenkomsten als de Landelijke Dag, snel in te spelen op de actualiteit. Zo hebben wij in 2018 bijvoorbeeld 'nectarkroegen' voor de kleine heivlinder kunnen inrichten op het Kootwijkerzand en zo voorkomen dat deze vlinder helemaal uit ons land zou verdwijnen. Daarnaast hebben wij bij overheden, in de Tweede Kamer en in kranten, op radio en tv extra aandacht kunnen vragen voor de insectensterfte en hebben wij ons actief in kunnen zetten voor de ontwikkeling van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Wij gebruiken uw donaties ook als 'smeermiddel' voor het verkrijgen van projectgelden. Vaak wordt er bij een subsidie een eigen financiële bijdrage verwacht, die we alleen kunnen inzetten doordat we financieel gesteund worden door meer dan 5.000 trouwe donateurs. Wij (en de vlinders!) zijn u daar zeer erkentelijk voor, want daarvoor is het ons in 2018 weer ge-

lukt om nog eens € 1,9 miljoen extra aan projectbijdragen van overheden, organisaties, bedrijven en fondsen te besteden aan de bescherming van vlinders en libellen.

Accountantsverklaring

De Vlinderstichting heeft een statutair directeur/bestuurder, Titia Wolterbeek, die verantwoording verschuldigd is aan de Raad van Toezicht. De Raad ziet onder andere toe op de vaststelling van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag en de vaststelling van beleidsplannen. Momenteel bestaat de Raad uit de volgende leden: Marc de Wit, Nuenen (voorzitter); Femmy ten Cate, Bergschenhoek; Anke Dielissen, Breda; Gerdo van Grootheest, Culemborg; Rik Leemans, Bennekom; Robert Metzke, Leiderdorp; Jurgen Berendsen, Veenendaal. De Jaarrekening 2018 is vastgesteld door de directeur, goedgekeurd door de Raad van Toezicht en gecontroleerd door Alfa Registeraccountants uit Nijkerk, waarbij een goedkeurende controleverklaring is afgegeven.

Financiële positie

De Vlinderstichting heeft een stevige financiële basis. De zogenaamde continuïteitsreserve, een reservepot voor als het onverwachts financieel slecht gaat met de organisatie, is op orde. Deze is vastgesteld op minimaal de helft van de jaarlijkse kosten. Daarnaast hebben we nog een kleine beschermingsreserve: ruimte voor de inzet van eigen middelen voor investeringen en beschermingsprojecten. Ook in 2018 hebben we daarmee projecten kunnen doen op het gebied van voorlichting (uitbreiding van de informatie op de website), onderzoek (bijvoorbeeld naar

JAARREKENING 2018

Baten uit eigen fondsenwerving en rente		€
Donaties, giften en schenkingen	200.414	
Extra gift	9.456	
Nalatenschappen	1.103	
Opdrachten en bijdragen	1.971.216	
Overige baten	57.818	
Rentebaten	-1.796	
Totaal baten uit eigen fondsenwerving en rente	2.238.211	
Uit reserves		€
Reserve financiering activa	4.201	
Bestemmingsreserve overige	102.745	
Totaal uit reserves	106.946	
Totaal baten	2.345.157	
Besteed aan doelstellingen		€
Projecten	2.131.428	
Tijdschrift	62.734	
Afdrachten en bijdragen	31.529	
Totaal besteed aan doelstelling	2.225.691	
Kosten eigen fondsenwerving	118.966	
Dotatie bestemmingsreserve	500	
Totaal lasten	2.345.157	

de bosparemoervlinder) en beschermingsmaatregelen (onder andere voor de kleine heivlinder).

Waarom doen we dit?

Vlinders zijn een uitstekende graadmeter voor een rijke natuur. Daarom vinden wij dat overall waar vlinders en libellen van nature thuishoren, ze ook te vinden moeten zijn. Vlinders – en met hen vele andere dieren en planten – zijn de afgelopen 100 jaar in Nederland sterk in aantal achteruitgegaan. Wij doen alles wat we kunnen om te zorgen dat over 100 jaar alle vlindersoorten weer voorkomen

waar ze van nature thuishoren. Met vlinders kiezen wij voor een positieve benadering van enthousiasmeren en inspireren. Ieders inzet wordt vanzelf beloond met prachtige vlinders. Wij zorgen voor kennis en ondersteuning en voor de harde cijfers ter onderbouwing. Deze aanpak werkt: dat bewijst bijvoorbeeld het project Idylle. Daarin hebben zeer uiteenlopende groepen mensen – ook uit doelgroepen waar burgerinitiatief niet vanzelfsprekend is – met onze kennis en inspiratie, bloemrijke plekken in hun eigen omgeving gerealiseerd.

Wij vinden het belangrijk u als donateur inzicht te geven in de besteding van uw donatie. Dat doen wij beknopt op deze pagina in Vlinders. Voor de complete jaarcijfers verwijzen wij u graag naar onze website: vlinderstichting.nl/jaarverslagen. Wanneer u daar nog vragen over heeft, kunt u contact met mij opnemen: titia.wolterbeek@vlinderstichting.nl.
Titia Wolterbeek, directeur/bestuurder

Giften

Extra gift

De Vlinderstichting is blij met al haar donateurs. Sommigen sturen ons af en toe wat extra's. Bijvoorbeeld naar aanleiding van ons verzoek bij het meinumner om wat over te maken voor de vlinders van kalkgraslanden in Limburg. Begin juli was al meer dan € 15.000 binnengekomen! Iedereen die na onze oproep € 150 of meer heeft geschonken, is inmiddels uitgenodigd voor een excursie naar het gebied in het voorjaar. Ook sturen mensen ons regelmatig spontaan een gift. Zo ontvingen wij van J.M. te A. na een lezing van Marian Schut maar liefst € 300. J. van de L. uit B. gaf een groot feest en vroeg als cadeau aan zijn gasten een donatie voor De Vlinderstichting. Dat zijn gasten hem en de vlinders een warm hart toedragen, bleek uit de optelsom van alle giften: € 560!

De VersicolorTuin maakte zoals elk jaar naar aanleiding van de open dagen een gift over: € 110. Alle gulle gevers: hartelijk dank!

Fiscus

Wist u dat u (middel)grote bedragen fiscaal voordelig kunt schenken? Dat kan door vijf jaar lang een vast bedrag aan De Vlinderstichting te schenken. U kunt uw gift vervolgens aftrekken voor de inkomstenbelasting.

Wilt u een periodieke schenking doen, dan kunt u een machtingingsformulier downloaden op www.vlinderstichting.nl/schenken-met-belastingvoordeel. Ook eenmalige giften kunt u aftrekken voor de belasting, mits u aan het drempelbedrag komt van 1% van uw belastbaar inkomen.

Nalaten

U kunt De Vlinderstichting ook steunen door ons te benoemen als erfgenaam of door een legaat. Dat moet wel via de notaris worden vastgelegd. Ook over erfstellingen en legaten hoeft De Vlinderstichting geen belasting te betalen. Een prettig idee! Voor meer informatie kunt u bellen of mailen met Liesbeth van Agt, 0317-46 73 53 of liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl. Zij stuurt u ook graag de brochure 'Als een koninginnenpage ... uw testamentaire schenking aan De Vlinderstichting' toe.

ANBI

De Vlinderstichting is erkend als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling), dus wij hoeven over de ontvangen giften geen belasting af te dragen.

Medewerkers van De Vlinderstichting verzorgen regelmatig lezingen. Tijdens de lezing ziet u prachtige foto's, korte filmpjes en natuurlijk de verhalen die erbij horen. Bijzondere dingen zoals het vervellen en ontpoppen bij vlinders en het uitsluipen van libellen worden mooi zichtbaar. Kortom: u krijgt allerlei aspecten van het vlinder- en libellenleven te zien. Het wordt een avond natuur

Van icarusblauwtje tot testament

Naar aanleiding van onze bijsluiters bij het novembernummer hebben diverse donateurs ons laten weten dat zij De Vlinderstichting hebben opgenomen in hun testament. Zoals Marie Christine: "Alweer jaren geleden zag ik tijdens het uitlaten van de honden een klein blauw vlindertje. Dat vlindertje heeft mij meteen gegrepen. Ik wist dat ik het in mijn jonge jaren vaker gezien had, een soort aha-beleving dus. Het heeft mij toen nog veel moeite gekost om te achterhalen hoe dat vlindertje dan heette. Sindsdien ben ik zogezegd verslingerd aan vlinders en gaat het een stuk beter met het op naam brengen. Daardoor realiseer ik mij ook beter dat ik soorten als landkaartje en argusvlinder vroeger veel vaker zag dan tegenwoordig. Voor mij meer dan voldoende redenen om De Vlinderstichting tot erfgenaam te benoemen."

[advertentie]

vlinderen in de Ariège
aan de voet van de Franse Pyreneeën

geheel verzorgde reizen
juni / juli 2020

www.loustal.eu

Parnassius apollo

Lezingen

beleven waardoor u voortaan een ander gevoel hebt bij deze fantastische dieren!

De inhoud van de lezingen wordt in overleg vastgesteld.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Vlinders in de tuin;
- Vlinders en libellen in de regio;
- Vlinders en klimaatverandering;
- Libellen in de tuin;

- Libellen en klimaatverandering;
- Filmavond met Annette van Berkel over vlinders en/of libellen.

Kijk voor meer informatie en om te boeken op onze website www.vlinderstichting.nl of neem contact op met onze administratie. Ook de geplande lezingen zijn te vinden op de website.

(Web)winkel

Koop vlinderproducten in onze webwinkel

In samenwerking met onze partner Vivara bieden wij u veel producten aan op onze webwinkel. Een deel van de opbrengst is voor De Vlinderstichting! U kunt ze bestellen op www.vlinderstichting.nl/vlinderwinkel.

Landleven vlinderspecial

Het tijdschrift Landleven heeft een vlinderspecial uitgebracht. Leuk om door te bladeren, leuk om weg te geven. Vol met wetenswaardigheden over vlinders in de tuin. Samengesteld door medewerkers van De Vlinderstichting en te koop in onze webwinkel.

De hele maand augustus is de vlinderspecial het welkomstgeschenk voor nieuwe donateurs. Met zo'n fleurige uitgave moet het alle donateurs lukken om iemand over de streep te trekken!
Prijs: € 9,95

Handboek voor bijenfans

De bij is een absolute kampioen! Door zijn bijzondere samenwerking met de bloemen vormt de bij een onmisbare schakel in al wat leeft. Dit boek neemt je mee in de fascinerende wereld van de bij. Lees het en word ook bijenfana!
Prijs: € 24,95

Klikostickers

Personaliseer je kliko's met onze fleurige klikostickers. Zo vind je ze gemakkelijk terug tussen al die anonieme exemplaren! Ze zijn er in verschillende formaten en designs. De sets zijn te koop vanaf € 6,95 tot € 30,-.

Verrekijkers

Pentax Papilio II

Bij het kijken naar vlinders en libellen is het reuzehandig om een verrekijkertje bij de hand te hebben. Deze kijkers kunt u scherpstellen tot 50 cm.

6,5 x 21

Prijs: € 179,-

Donateursprijs: € 159,-

8,5 x 21

Prijs: € 199,-

Donateursprijs: € 179,-

Een tuin voor bijen & vlinders

In dit boek laat onze projectleider Albert Vliegenghart zien hoe je deze bedreigde diersoorten een handje kunt helpen. Wat kunnen wij doen voor behoud van de bijen? En hoe kun je iets doen voor vlinders? Dit inspirerende boek laat zien hoe je heel eenvoudig een steentje kunt bijdragen aan het herstel van hun leefgebieden. Met informatie over nuttige dieren, goede plantcombinaties en eenvoudige maatregelen om vlinders, bijen en andere insecten naar je tuin, patio of balkon te lokken. Met kleurenfoto's, kaders en een lijst met aanbevolen boeken, tijdschriften en websites.

Prijs: € 22,-

Donateursprijs: € 19,50

Planten voor vlinders

Richt je tuin in voor vlinders! De Vlinderstichting werkt samen met Vivara. Koopt u daar planten **via onze website**, dan steunt u daarmee De Vlinderstichting. Judaspenning, lavendel, herfst-aster, wilde marjolein, vlinderstruik ... Kijk zelf maar!

Opmerkelijk

Tekst: Albert Vliegthart De Vlinderstichting

Roland Baartscheer

FransNottrot

Zadellibellen zijn aangekomen

De voorspelling uit de vorige 'Opmerkelijk' is meer dan uitgekomen. Voor het eerst hebben we in Nederland een invasie van zadellibellen. Op diverse plekken in het land zijn zich voortplantende zadellibellen gezien. Misschien een voorbode van nog meer exemplaren? Libellenliefhebbers konden op sommige plekken in ieder geval genieten van tientallen exemplaren bij elkaar. Frans Nottrot fotografeerde zelfs een paringswiel in vlucht.

Lastig geval

Soms krijgen we mooie foto's van afwijkende vlinders. Zo ook deze parelmoervlinder. Door de ontzettend donkere kleuren is de soort lastig te identificeren. Roland Baartscheer vond dit exemplaar net over de grens in Vlaanderen nabij Peer. De vleugelvorm en kringen in de ondervleugel zijn doorslaggevend: een kleine parelmoervlinder. Met dit soort sterke afwijkingen wordt het lastig om op soort te determineren!

Joep Steur

Bert van Rijsewijk

Grote vos krioelt in de wilgen

De grote vos lijkt aan een grote comeback bezig. Voortplanting echt aantonen blijft altijd lastig, maar als er dan een nest rupsen wordt gevonden wordt dat beeld meteen bevestigd. Na de vele vlinderwaarnemingen werd dit jaar al een zestal meldingen gedaan van rupsen en poppen. Bert van Rijsewijk vond nabij Oirschot een mooi rupsennest in een wilg op dezelfde plaats waar hij in 2010 al eerder rupsen vond. Best bijzonder en het loont dus om in juni goed in de wilgen te zoeken.

Wit weeskind

Het wit weeskind (*Catephia alchymista*) wordt vooral waargenomen in de zuidelijke provincies. Tussen 1999 en 2016 waren er geen waarnemingen, maar elk jaar sinds 2016 is er één waarneming van de soort in Nederland. Op 22 mei 2019 werd er eentje gezien in natuurgebied de Geelders bij Boxtel (NB). Nachtvlinderaar Joep Steur: "Op deze koude avond vertoonden zich maar 19 soorten macrovlinders op het doek. De komst van deze vlinder maakte alles ruimschoots goed!"